

İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ DERSİ 2. HAFTA

- İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

İşçi, İşveren, Çalışan, Çalışan Temsilcisi, Destek Elemanı, Eğitim Kurumu, Genç Çalışan, İş Güvenliği Uzmanı, İş Kazası, İşveren Vekili, İşyeri Hekimi, İşyeri Sağlık ve Güvenliği Birimi, Alt İşveren, İşyeri, İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi, Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi, İş Sağlığı ve İş Güvenliği, Tehlike Sınıfı

- İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ HAKKI

İŞÇİ – İŞVEREN KAVRAMLARI

İŞÇİ: Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişi.

İŞÇİ TANIMININ UNSURLARI:

1. İş sözleşmesine göre çalışmak
2. Gerçek kişi olmak

Tartışma Sorusu: İşçi tanımı İSG açısından neden önemli?

İŞÇİ – İŞVEREN KAVRAMLARI

İŞVEREN: İşçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren denir.

Gerçek kişiler dışında işçi çalıştıran dernek, sendikalar, adi şirketler de işveren sayılırlar.

İşveren sıfatı, işçiden hizmet edimi talep etme ile talimat verme hakkından oluşmaktadır.

İŞVEREN VEKİLİ KAVRAMI

İŞVEREN VEKİLİ: İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere denir.

İşveren tarafından kendisine temsil yetkisi verilmiş olması gerekir.

İşveren vekili, temsil yetkisinin hukuki sonucu gereği, işveren vekilinin bu sıfatla işçilere karşı işlem ve yükümlülüklerinden doğrudan işveren sorumlu tutulmuştur.

İŞVEREN VEKİLİ KAVRAMI

İŞVEREN VEKİLİ: 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu bakımından işveren adına hareket eden, işin ve işyerinin yönetiminde görev alan işveren vekilleri, kanunun uygulanması bakımından işveren sayılırlar.

Dolayısıyla işveren vekili, İSGK açısından işveren gibi değerlendirilir. Bu nedenle işyerindeki iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin yürütülmesinden işveren gibi sorumludur.

İŞVEREN VEKİLİ KAVRAMI

Tartışma Sorusu: Banka şube müdürü işveren vekili midir? Fabrika müdürü işveren vekili midir? İşveren vekilinin kim olduğu iş sağlığı ve güvenliği açısından neden önemli?

Kimin işveren vekili olduğu yönetim kurulunda kararlaştırılabilir, imza yetkisi ile bu konuda karar verilebilir.

ALT İŞVEREN İLİŐKİSİ

ALT İŞVEREN İLİŐKİSİ: Bir iŐverenden, işyerinde yŐrŐttŐĐŐ mal veya hizmet ũretimine ilişkin yardımcı işlerde veya asıl işin bir bŐlŐmŐnde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş işin gŐrevlendirdiĐi iŐŐilerini sadece bu işyerinde aldığı iŐte ŐalıŐtıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan iliŐkiye asıl işveren – alt işveren iliŐkisi denir.

ATL İŞVEREN İLİŐKİSİNİN UNSURLARI

1. İŞin bir başka iŐverenden alınması.
2. Alınan işin asıl işverenin işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerden veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği veya teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerden olması.

İŞYERİ KAVRAMI

İŞYERİ: İşveren tarafından mal ve hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birim.

İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağılılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağılı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim ve avlu gibi diğerk eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır.

İŞ KAZASI KAVRAMI

İŞ KAZASI: İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olay.

İŞ KAZASI KAVRAMI

İş kazası;

- a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, c)
- c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- d) Emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır.

MESLEK HASTALIĞI KAVRAMI

MESLEK HASTALIĞI, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleridir.

ÇALIŞAN KAVRAMI

ÇALIŞAN: Kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişi.

Tartışma Sorusu: İŞGK açısından neden işçi kavramı değil de, çalışan kavramı kullanılmış?

ÇALIŞAN TEMSİLCİSİ KAVRAMI

ÇALIŞAN TEMSİLCİSİ: İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmaları izleme, tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkili çalışan.

Tartışma Sorusu: Çalışan temsilcisi gibi bir kavram İSGK'nda niçin var?

DESTEK ELEMANI KAVRAMI

DESTEK ELEMANI: Asli görevinin yanında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda özel olarak görevlendirilmiş uygun donanım ve yeterli eğitime sahip kişi.

İŞ GÜVENLİĞİ UZMANI KAVRAMI

İŞ GÜVENLİĞİ UZMANI: Usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere AÇSHB tarafından yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip, bakanlık ve ilgili kuruluşlarında çalışma hayatını denetleyen müfettişler ile mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik elemanları.

TEKNİK ELEMAN KAVRAMI

TEKNİK ELEMAN: Teknik öğretmen, fizikçi, kimyager ve biyolog unvanına sahip olanlar ile üniversitelerin iş sağlığı ve güvenliği programı mezunları.

Tartışma Sorusu: İş güvenliği uzmanı olabilecek kişilerin belirlenme kriterleri doğru mu? Unutulmuş kimse var mı?

İŞYERİ HEKİMİ ve HEMŞİRESİ KAVRAMLARI

İŞYERİ HEKİMİ: İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, işyeri hekimliği belgesine sahip hekim.

İŞYERİ HEMŞİRESİ: Hemşirelik Kanununa göre hemşirelik mesleğini icra etmeye yetkili, iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş işyeri hemşireliği belgesine sahip hemşire/sağlık memuru.

İŞYERİ SAĞLIK ve GÜVENLİK BİRİMİ KAVRAMI

İŞYERİ SAĞLIK ve GÜVENLİK BİRİMİ: İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birim.

ORTAK SAĞLIK ve GÜVENLİK BİRİMİ: Kamu kurum ve kuruluşları, organize sanayi bölgeleri ile **Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketler tarafından**, işyerlerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini sunmak üzere kurulan gerekli donanım ve personele sahip olan ve Bakanlıkça yetkilendirilen birim.

İŞYERİ SAĞLIK ve GÜVENLİK BİRİMİ KAVRAMI

Tartışma Sorusu: OSGB'ler de nereden çıktı? İş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin işleyişinde neden OSGB'lere ihtiyaç var?

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek için şirket kurarak işyeri dışından bu hizmetleri işyerlerine vermek nasıl değerlendirilmeli?

**15 DAKİKA
ARA**

TEHLİKE SINIFI KAVRAMI

TEHLİKE SINIFI: İş sağlığı ve güvenliği açısından, yapılan işin özelliği, işin her safhasında kullanılan veya ortaya çıkan maddeler, iş ekipmanı, üretim yöntem ve şekilleri, çalışma ortam ve şartları ile ilgili diğer hususlar dikkate alınarak işyeri için belirlenen tehlike grubu.

Tartışma Sorusu: Bir işin / işyerinin tehlike sınıfı nasıl belirlenmeli. Aynı işyerinde birden çok tehlike sınıfı olur mu?

TEHLİKE SINIFI KAVRAMI

Tehlike sınıfının tespitinde bir işyerinde yürütülen asıl işin tehlike sınıfı dikkate alınır.

Asıl işin tayininde tereddüde düşülmesi halinde işyerinin kuruluş amacına bakılır. İşyerinde birden fazla asıl iş tanımına uygun faaliyetin yürütülmesi halinde, bu işlerden tehlike sınıfı yüksek olan iş esas alınır.

Çok tehlikeli: Taş kömürü madenciliği, Kuru temizleme faaliyetleri.

Tehlikeli: Şeker pancarı yetiştirilmesi, erkekler ve kadınlar için kuaför işletmelerinin faaliyetleri, hamallık faaliyetleri.

Az Tehlikeli: Taksi ile yolcu taşımacılığı.

TEHLİKE ve RİSK KAVRAMLARI

Tehlike: İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya işyerini etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyelini ifade eder. Ayrıca tehlike, yaralanma, sakatlanma veya ölüme yol açacak etkenler olarak da tanımlanabilir.

İşyerindeki makinelerin hareketli parçaları, makinelerin yükseklikleri, kaygan zemin, elektrik enerjisi, aşırı gürültü, toksik veya yanıcı maddeler ve ağır nesnelere kaldırma, tehlike barındıran etkenlerdir.

Risk: Tehlikeden kaynaklanacak kayıp, yaralanma ya da başka zararlı sonuç meydana gelme ihtimalini ifade eder. Risk, belirli bir alandaki tehlike olasılığına göre kaybedilecek değerlerin ölçüsünü ifade eder.

Yüzme bilmeyen bir kişinin suya girmek istemesi tehlike, suya girmesi risktir. Yüzme bilmeyen bir kişinin suya girmesi halinde boğulma riski söz konusu olur.

TEHLİKE ve RİSK KAVRAMLARI

Bir balıkçı için, köpekbalığı bulunan bir bölgede avlanması tehlikedir ancak aynı bölgede zıpkınla dalması veya herhangi bir şekilde suya girmesi risktir. Alınacak önlem ise balıkçının tel kafesle korunaklı bir bölümde anılan faaliyetine devam etmesidir.

Bir işyerinde iş güvencesinin olmayışı (tehlike) çalışanlar üzerinde strese (risk) yol açabildiği gibi yıldırma (risk) olgusunun yaşanmasına da neden olabilir. Uzun çalışma saatleri bir durum iken (tehlike), çalışanın evine ve kendine yeterli zaman ve enerjiyi ayıramaması nedeniyle yaşam dengesizliği (risk) yaşanabilir.

RİSK DEĞERLENDİRMESİ KAVRAMI

Risk değerlendirmesi: İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmalardır.

İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ KAVRAMI

İş Sağlığı ve Güvenliği: Çalışanın beden ve ruh sağlığının korunması ve geliştirilmesine yönelik yapılan çalışmaların bütünüdür. İşyerlerinde işin yürütülmesi sırasında çeşitli nedenlerden kaynaklanan sağlığa zarar verebilecek koşullardan korunmak amacıyla yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalardır.

İş Sağlığı ve Güvenliği: Bütün mesleklerde; çalışanların sağlıklarını; sosyal, ruhsal ve bedensel olarak en üst düzeyde sürdürmek, çalışma koşullarını sağlığa uygun hale getirmek için; çalışanları zararlı etkilerden ve tehlikelerden koruyup daha güvenli bir çalışma ortamı yaratarak, işin ve çalışanın; birbirine uyumunu sağlamak üzere kurulmuş bir bilim dalıdır.

İşçilerin iş sağlığı, can ve mal varlığını koruyucu nitelikte, işveren tarafından işyeri veya işletmede alınması gereken önlemlerin tamamına iş sağlığı ve güvenliği önlemleri denilmektedir.

İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ KÜLTÜRÜ KAVRAMI

İşyerinin her kademesinde görev yapan personelin, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili maruziyet, önleme, korunma gibi konularda sahip olduğu veya geliştirdiği ortak davranış, alışkanlık, inanç, görüş ve paylaşımlar bütünü.

İŞ GÜVENLİĞİ HAKKI KAVRAMI

Sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkan ücretli çalışma ve ücretli çalışanların maruz kaldığı çalışma şartlarının ağırlığı, klasik liberalizmin ekonomiyi ve çalışma ilişkilerini beklendiği gibi düzenleyememesi gerçeği ile birleşince devletin çalışma ilişkilerine müdahale etmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Çalışanların vücut bütünlüğünün korunması, sağlıklarının bozulmasının engellenmesi için iş sağlığı ve güvenliğine gerek duyulmuş ve iş güvenliği hakkı kavramı ortaya çıkmıştır.

İş güvenliği hakkı doğal yaşama hakkının bir uzantısıdır ve Anayasal güvence altına alınmış bir haktır.

İŞ GÜVENLİĞİ HAKKI KAVRAMI

Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

Madde 49 – Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamakla yükümlüdür.

Madde 50 – Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

İŞ GÜVENLİĞİ HAKKI KAVRAMI

Devlet çalışanların yaşam düzeyini yükseltmek, çalışma yaşamını geliştirmek için çalışanları korumak zorundadır.

Devlet çalışanların güvenli ve sağlıklı bir iş ortamında çalışmalarının temin edilmesini sağlamakla yükümlüdür.

Anayasadaki hükümler devleti, sosyal hakları yararlanabilir kılmak ile yükümlü tutmuştur. Devlet sosyal hakları var etmek, bu haklardan herkesin eşit bir şekilde yararlanmasını sağlamakla yükümlüdür.

İŞ GÜVENLİĞİ HAKKI KAVRAMI

İş güvenliği hakkı, iş hukuku bakımından işçiyi koruma ve gözetme borcu kapsamında ele alınmaktadır. İşverenlerin, işçiyi koruma ve gözetme borçları bulunmaktadır. İşverenin işçiyi koruma ve gözetme borcu, işverenin yönetim hakkını sınırlayan bir borç niteliğindedir.

İşverenin işçiyi gözetme borcu, işçinin yaşam, sağlık ve beden bütünlüğünün işyeri tehlikelerine karşı korunmasını içeren, kapsamı yapılan işin tehlikesine göre değişen ve gelişen bir borçtur.

Tartışma Sorusu: İnşaat işindeki işveren ile ticaret işindeki işverenin işçiyi koruma ve gözetme borcu nasıl farklılaşır?